

Olja Arsenijević

Maja Dimić

DIGITALNA KREATIVNOST I MLADI:
INOVACIJE, KOMPETENCIJE I IZAZOVI U KULTURNIM
I KREATIVNIM INDUSTRIJAMA SRBIJE I ZAPADNOG BALKANA

Olja Arsenijević
Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić
ORCID 0000-0002-0465-0508

Maja Dimić
Fakultet za poslovne studije i pravo, Univerzitet „Union – Nikola Tesla”, Beograd
ORCID 0000-0002-9218-6687

Naučna monografija
DIGITALNA KREATIVNOST I MLADI:
INOVACIJE, KOMPETENCIJE I IZAZOVI U KULTURNIM I KREATIVNIM
INDUSTRIJAMA SRBIJE I ZAPADNOG BALKANA

Izdavač
Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić

Za izdavača
Dr Marija Jeftimijević Mihajlović

Recenzenti
Prof. dr Pošona Šprajc, Fakultet organizacionih nauka, Kranj,
Univerzitet u Mariboru
Prof. dr Svetislav Paunović, Beogradska bankarska akademija, Beograd
Prof. dr Nenad Perić, viši naučni saradnik,
Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić

Urednik
Dr Milena Vidosavljević, naučni saradnik,
Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić

Lektura i korektura
Master Katarina Đušić, profesor srpskog jezika i književnosti

Prelom i priprema
Miodrag Panić

Dizajn korica
Sara Zubić

Štampa
GID „Pi – press”, Pirot

Tiraž
150 primeraka

ISBN 978-86-82736-18-9

Olja Arsenijević
Maja Dimić

DIGITALNA KREATIVNOST I MLADI:
INOVACIJE, KOMPETENCIJE I IZAZOVI
U KULTURNIM I KREATIVNIM INDUSTRIJAMA
SRBIJE I ZAPADNOG BALKANA

Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić
2026.

Sav sadržaj ove monografije je objavljen pod licencom CC-BY.

Objavljivanje ove monografije sufinansiralo je Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Monografija je nastala u okviru naučnoistraživačkog rada NIO po Ugovoru sklopljenom sa Ministarstvom nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije broj: 451-03-33/2026-03 od 29. 1. 2026. godine.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	9
DIGITALNA KREATIVNOST I MLADI: INOVACIJE, KOMPETENCIJE I IZAZOVI U KULTURNIM I KREATIVNIM INDUSTRIJAMA SRBIJE I ZAPADNOG BALKANA (Apstrakt)	11
1. TEORIJSKI OKVIR	13
1.1 Uvod u digitalnu kreativnost	13
1.2 Kulturne i kreativne industrije u digitalnom dobu	15
1.2.1 Digitalizacija i transformacija KKI sektora	17
1.2.2 Kulturne i kreativne industrije u Srbiji	20
1.2.3 Evropski i regionalni trendovi	33
1.2.4 Perspektive razvoja KKI u digitalnom dobu	38
1.2.5 Digitalna ekonomija pažnje i algoritamska kultura	42
1.2.6 Održiva kreativnost i „zelena” digitalna tranzicija	47
1.3 Digitalna transformacija i mladi	51
1.3.1 Generacija digitalnih stvaralaca	51
1.3.2 Dimenzije digitalne transformacije	53
1.3.3 Okviri digitalnih kompetencija	60
1.3.4 Mladi u Srbiji i regionu i digitalne kompetencije	62
1.3.5 Hibridno i iskustveno učenje	65
1.3.6 Digitalna transformacija kao društvena inovacija	68
2. STRATEGIJE I POLITIKE ZA KULTURNE I KREATIVNE INDUSTRIJE	73
2.1 Evropski i nacionalni okvir za razvoj kulturnih i kreativnih industrija	73
2.1.1 Evropski okvir politika: Creative Europe 2021–2027	73

2.1.2	Republika Srbija: integracija KKI u nacionalne strategije	76
2.1.3	Crna Gora: ka institucionalnoj konsolidaciji KKI	81
2.1.4	Bosna i Hercegovina: institucionalni izazovi i rastući potencijal	81
2.1.5	Regionalna dimenzija i umrežavanje KKI	82
2.2	Nacionalne strategije digitalne transformacije i pametne specijalizacije u vezi sa kulturnim i kreativnim industrijama	84
2.2.1	Republika Srbija	84
2.2.2	Crna Gora	84
2.2.3	Bosna i Hercegovina	85
2.2.4	Sinergije i izazovi	85
2.2.5	Pregled kulturnih i kreativnih sektora u Srbiji, Crnoj Gori i BiH	91
2.2.6	Analiza funkcionalnosti i sektorskog fokusa digitalnih alata	92
2.3	Evropski i regionalni trendovi digitalne kreativnosti i kulturnih i kreativnih industrija (KKI)	95
2.3.1	Evropski trendovi u digitalnim kreativnim industrijama	95
2.3.2	Regionalni trendovi u zemljama Zapadnog Balkana	96
2.3.3	Novi oblici saradnje: mreže, laboratorije i hibridne platforme	97
2.3.4	Ključni izazovi i perspektive regiona	97
2.4	Analiza obrazovnih politika i programa za razvoj digitalnih kompetencija	101
2.4.1	Evropski okvir za razvoj digitalnih kompetencija	101
2.4.2	Nacionalne politike i programi u Srbiji, Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini	102
2.4.3	Sinteza i preporuke	103
2.5	Komparativni pregled institucionalnih i tržišnih kapaciteta	105
2.5.1	Institucionalni kapaciteti	105
2.5.2	Tržišni kapaciteti i struktura KKI	106
2.5.3	Digitalna infrastruktura i inovacioni ekosistemi	108
2.5.4	Komparativne prednosti i razvojni izazovi	108

2.6 Ključni nalazi i identifikovani jazovi (Policy Gaps)	109
2.6.1 Identifikovani jazovi u politikama (Policy Gaps)	110
2.6.2 Pretpostavke i izazovi za empirijsko istraživanje	115
3. EMPIRIJSKI OKVIR ISTRAŽIVANJA	117
3.1 Uvod	117
3.2 Istraživački dizajn i metodologija (uzorak, instrumenti, postupci)	118
3.3 Digitalne kompetencije i alati	136
3.4 Soft skills, profesionalni razvoj i izazovi u digitalnom okruženju	138
3.5 Interkulturalne kompetencije i društvena dimenzija kreativnosti	141
4. STUDIJE SLUČAJA I MODELI DOBRE PRAKSE	145
4.1 Living Lab Serbia (ŠumArt) – razvoj kreativnih kompetencija kroz praksu	145
4.1.1 Metodološki okvir Living Laba ŠumArt: CORP pristup	146
4.1.2 Creality mreža – metodološki okvir: Forum teatar i REKA-4D pristup	148
4.1.3 Living Lab Montenegro – umetnost, tehnologija i održivost ...	150
4.1.4 Living Lab BiH (CERD, BLC College) – društvene inovacije i participacija mladih	151
4.2 Analitički uporedni prikaz: metodologija, efekti i izazovi	152
4.3 Analitički uporedni prikaz: metodologija, efekti i izazovi	153
4.4 Mapiranje elemenata uspeha i preporuka za repliciranje	156
4.5 Mapiranje elemenata uspeha i preporuka za repliciranje	157
4.6 Primeri dobre prakse iz evropskih zemalja	162
5. ULOGA MLADIH KAO DRUŠTVENIH INOVATORA I KULTURNIH LIDERA U KULTURNIM I KREATIVNIM INDUSTRIJAMA	167
5.1 Mladi u savremenom društvu: definicije, status i izazovi	167
5.2 Mladi kao društveni inovatori	168

5.2.1 Primeri mladih društvenih inovatora	171
5.3 Mladi kao kulturni lideri	174
5.3.1 Primeri mladih kulturnih lidera	175
5.4 Mladi između društvene inovacije i kulturnog liderstva	177
5.4.1 Konceptualno preplitanje: od kreativnosti ka društvenoj transformaciji	177
5.4.2 Kompetencije mladih kulturnih inovatora	178
5.4.3 Regionalni modeli i preklapanja	179
5.4.4 Evropske perspektive: integrativni modeli	179
5.5 Zaključna razmatranja poglavlja	180
ZAKLJUČAK I PREPORUKE	183
POJMOVNIK KREATIVNIH, DIGITALNIH I INOVACIONIH PRAKSI	199
LITERATURA	203